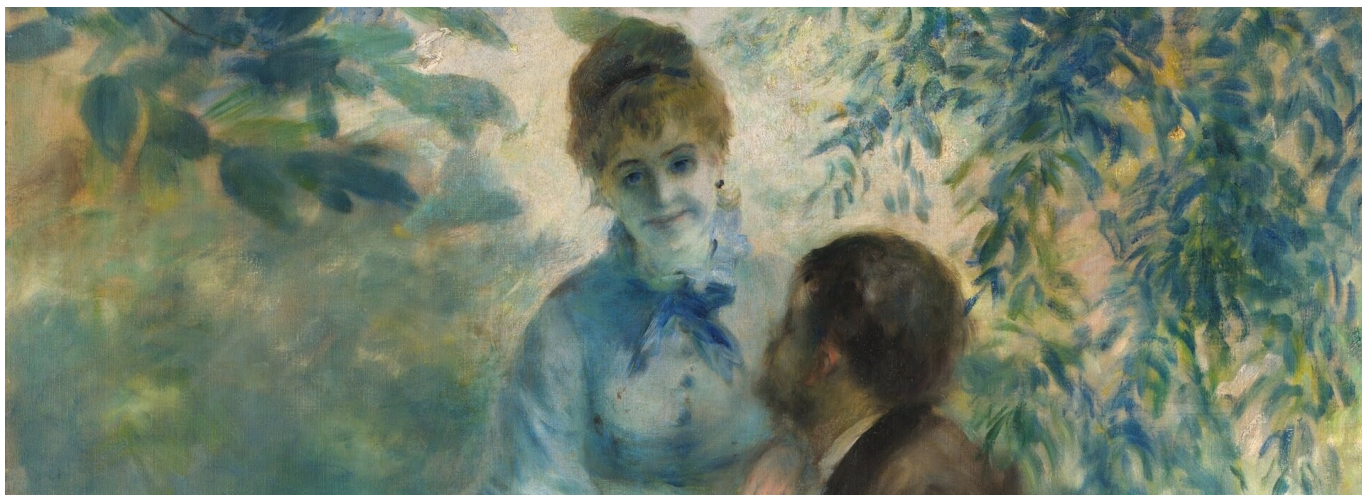

Bohaterki liryczne wierszy *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wobec utraconego uczucia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Pocałunki*, Warszawa 1926.
- Źródło: Jan Parandowski, *Nike (Wiktoria)*, [w:] tegoż, *Mitologia*, Poznań 1989, s. 119.
- Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Miłość*, [w:] tejże, *Poezje*, Białystok 2017, s. 90.
- Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Nike*, [w:] tejże, *Poezje*, Białystok 2017, s. 126.
- Źródło: Jerzy Kwiątkowski, *Literatura Dwudziestolecia*, Warszawa 1990, s. 60.
- Źródło: Jerzy Kwiątkowski, *Literatura Dwudziestolecia*, Warszawa 1990, s. 61–62.
- Źródło: Piotr Michałowski, *Miniatura poetycka*, „Pamiętnik Literacki” 1994, nr LXXXV, s. 116–117.
- Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Nike*, [w:] Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Poezje*, Białystok 2017, s. 126.

Bohaterki liryczne wierszy *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wobec utraconego uczucia

Pierre-Auguste Renoir, *Kochankowie*

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Miłość inspirowała i nadal inspiruje twórców różnych dziedzin sztuki. Pisano o niej wiersze, powieści i dramaty. Jest trudna do zdefiniowania, zmienna i nieprzewidywalna, toteż w utworach literackich ukazywane są jej różne oblicza. Z jednej strony potrafi bohaterów uszczęśliwić, z drugiej – przynosi im ból i cierpienie, a nawet prowadzi do śmierci. Czasem wypełnia całe życie, a niekiedy szybko odchodzi, pozostawiając po sobie smutek i poczucie osamotnienia.

W szczególny sposób miłość była obecna w utworach pisarzy romantycznych. Romantycy „kochali kochać”, więc poświęcali wiele miejsca opisywaniu miłości nieszczęśliwej, niespełnionej, prowadzącej wręcz do obłędu lub utraty życia. Uczucia towarzyszące odchodzeniu miłości opisywali również poeci w innych okresach literackich. Szczególnie interesujące są poetyckie miniatury Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej – niewielkie formą, ale pełne emocjonalnego obrazowania utwory o miłości utraconej.

Twoje cele

- Omówisz funkcjonowanie motywu mitologicznego w wierszu *Nike* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.
- Zapoznasz się z miniaturą poetycką.

- Porównasz sposoby kreacji podmiotu mówiącego w wierszach *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.
- Poznasz funkcjonowanie motywu miłości utraconej w wierszach *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Przeczytaj

O autorce

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, poetka i dramatopisarka, urodziła się w Krakowie w 1891 r. w malarskiej rodzinie Kossaków. Malarstwem zajmował się jej dziadek, ojciec oraz starszy brat. Młodsza siostra, Magdalena, była pisarką znaną pod pseudonimem literackim Samozwaniec. Poetka odebrała staranne domowe wykształcenie, przede wszystkim z zakresu nauk humanistycznych. Przez krótki czas była też wolną słuchaczką Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W roku 1922 ukazał się jej debiutancki tomik *Niebieskie migdały*, a dwa lata później ilustrowany przez autorkę zbiór *Różowa magia. Poezje*. Do września 1939 roku opublikowała kolejne tomiki wierszy: *Pocałunki*, *Dansing*, *Wachlarz*, *Cisza leśna*, następnie *Paryż*, *Profil białej damy*, *Surowy jedwab*, *Śpiąca załoga*, *Balet powojów*, *Krystalizacje*, a w roku 1939 zbiór *Szkicownik poetycki*.

W pierwszych tomikach poezji

Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej można dostrzec zachwyt nad życiem i postawę optymistyczną, a także poetykę codzienności. Poetka przyjaźniła się w tym czasie z twórcami należącymi do ugrupowania Skamander i pozostawała pod ich wpływem.

Dominującym tematem jej utworów była miłość, z czasem jednak pojawiła się w nich również gorzka refleksja nad śmiercią, przemijaniem i okrucieństwem natury (*Śpiąca załoga*, 1933; *Krystalizacje*, 1937). Uwidoczniły się także wpływy kultury indyjskiej oraz zmiany w poetyce. W tym okresie zmierzała ku prostocie oraz oszczędności środków wyrazu. Zaczęła posługiwać się przede wszystkim [miniaturą poetycką](#), a w *Szkicowniku poetyckim* zrezygnowała z wersyfikacji, tworząc fragmenty pisane prozą. W ostatnim okresie twórczości w jej wierszach pojawiły się refleksje na temat okrucieństwa wojny.

Utwory te zostały zamieszczone w tomikach *Róża i lasy płonące* z roku 1940 oraz *Gołąb ofiarny* (1941).

Benedykt Jerzy Dorys, portret Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, 1955

Źródło: Polona.pl, licencja: CC 0 1.0.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska zmarła w Manchesterze 9 lipca 1945 roku.

((Jan Parandowski

Nike (Wiktoria)

Bogini zwycięstwa jest późniejszym tworem poetyckiej wyobraźni Greków. Homer jeszcze jej nie zna, dopiero Hezjod podaje jej rodowód. Odtąd Nike, córka tytana Pallasa i bogini podziemnej rzeki Styks, wchodzi do mitologii greckiej. Czarnowłosa dziewczica ma wielkie skrzydła u ramion. Towarzyszy bitwom i zawodom szermierzy, spełnia ofiary po odniesionym zwycięstwie, leci nad ziemią z wieścią o szczęśliwie zakończonej wojnie, trąbą głosząc triumf bohaterów. Szczególnie umiłował ją Aleksander Wielki, który stawiał ołtarze Nike na wszystkich etapach swego zwycięskiego pochodu. Wszyscy późniejsi królowie uświetniali swoje pomniki tą cudowną skrzydlatą postacią. Jeden z takich posągów greckiej Nike sprowadzono do Rzymu i pod łacińskim imieniem Wiktorii cesarz August umieścił go w senacie. Bogini stała na kuli wyobrażającej glob ziemski, w wyciągniętej prawicy trzymała wieniec, w lewej zaś dłoni gałąź palmową. Przed rozpoczęciem obrad senatorowie zbierali się dookoła posągu i na ołtarzu składali ofiarę z kadzideł i wina. „Dziewicza stróżka cesarstwa” była w oczach Rzymian uosobieniem nieodpartej potęgi i przeznaczeń Rzymu, zwłaszcza odkąd posąg cudem ocalał, nietknięty płomieniem podczas pożaru za Nerona. Dopiero cesarze chrześcijańscy kazali go usunąć z senatu, ku wielkiej zgryzocie wiernych tradycji Rzymian, którzy widzieli w tym niechybny koniec Romy.

Źródło: Jan Parandowski, *Nike (Wiktoria)*, [w:] tegoż, *Mitologia*, Poznań 1989, s. 119.

Głos nowoczesnej kobiety w poezji

Jerzy Kwiatkowski

“ Literatura Dwudziestolecia

[Maria Pawlikowska-Jasnorzewska] wprowadzała do poezji codzienny konkret, kolokwialny język, nowy typ autokreacji poetyckiej, inaczej mówiąc: nową koncepcję **bohaterki lirycznej**. Bohaterką tą była nowoczesna kobieta, jawnie i w sposób naturalny, pozbawiony patosu i afektacji, pełen natomiast niezrównanego wdzięku i pewnej kokieterii, manifestująca swoją miłość. Powiedzieć można, że Pawlikowska reprezentowała w poetyce skamandryckiej najdalej posunięty realizm psychologiczny: w jej wierszach „słyszać” niejednokrotnie głos młodej kobiety; autentyczność jej odezwań się i zachowań jest uderzająca. Cóż za różnica wobec wysokiego i wzniosłego stylu, którym opowiadano o przeżyciach miłosnych w kobiecej poezji młodopolskiej.

Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Literatura Dwudziestolecia*, Warszawa 1990, s. 60.

Pocałunki

“ Jerzy Kwiatkowski

Literatura Dwudziestolecia

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, fot. z lat. 20. XX wieku

Bohaterka poezji Pawlikowskiej żyje w świecie zwykłych realiów, tak jednak przedstawionych, że współtworzą one – na równych prawach z motywami egzotycznymi [...] jeden z bardziej uroczych światów wyobraźni, jakie znaleźć można w literaturze tego okresu. Przeżycia jej, sytuacje, w jakich się znajduje, są nam bowiem ukazywane przez pióro poetyckiego wirtuoza [...].

[...] *Pocałunki* [1926] są zbiorem wierszy, w których dominuje motyw „niekochanej”. Z tworzywa tego, niezwykle dla poetki ryzykownego, Pawlikowska wywiodła poezję znakomitą. Tom ten, składający się niemal wyłącznie z wierszy 4-wersowych, stanowi najbardziej wyrazisty przykład zarówno sławnej „miniaturowości” tej poezji [...], jak – świetności niespodziewanych, zaskakujących point, w których Pawlikowska była mistrzynią.

Źródło: Jerzy Kwiatkowski, *Literatura Dwudziestolecia*, Warszawa 1990, s. 61–62.

Miniatura poetycka

((Piotr Michałowski

Miniatura poetycka

Do najistotniejszych zjawisk we współczesnej poezji należy mała forma. Tendencja do tworzenia miniatur uwidoczniła się nawet na niekontrastowym tle epoki, w której dzieła krótkie stały się praktyką powszechną. Świadomość rosnącego znaczenia wiersza szczególnie zwięzłego ujawniają liczne wypowiedzi samych poetów i literaturoznawców, ale problem pozostaje zaniedbany od strony teoretycznej i nie doczekał się pełniejszego opisu. W ujęciach cząstkowych miniatura bywa utożsamiana z [epigramatem](#) lub z częścią systemu tradycyjnych gatunków. Niewątpliwie miniaturą jest fraszka i formy humorystyczne rzadsze na gruncie polskim: [limeryk](#), [clerihew](#) czy też zarzucony dawno [meander](#), ale także przejęte z literatury japońskiej i rozpowszechnione głównie na

Wojciech Kossak, *Portret córki*, 1934

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Zachodzie **haiku**, które wyraźniej zdobywa sobie miejsce w poezji polskiej, poczynawszy od lat siedemdziesiątych. Ponadto na uwagę zasługują: **aforyzm** jako gatunek graniczny prozy i poezji oraz jego wariant liryczny – zdanie poetyckie, pojawiające się m.in. w twórczości Czesława Miłosza i Jacka Łukasiewicza. Systematyka **genologiczna** jednak nie wyczerpuje zjawiska miniatury [...]. Wprawdzie w konstrukcji utworów występują nieraz bardzo czytelne wpływy poetyki aforyzmu lub haiku, ale nie towarzyszą im ustabilizowane modele sytuacji komunikacyjnej, jakie gatunki te wyznaczają. Są to zaledwie klisze dobierane do potrzeb indywidualnej ekspresji. Żadna forma nie jest podporządkowana określonej funkcji i odwrotnie: żadnemu celowi wypowiedzi nie służy wyłącznie jedna forma. [...]

Miniatura poetycka to utwór obejmujący jedno, dwa lub najwyżej trzy [...] „zdania” – ściśle ze sobą powiązane i zestawione w sposób konieczny dla wyrazistego sensu całości. Częstki te mogą być rozbudowane i złożone z mniejszych elementów, nie są więc niepodzielne **semantycznie**, ale główny „dialog” – relacja znaczeń – zachodzi dopiero na ich poziomie.

Źródło: Piotr Michałowski, *Miniatura poetycka*, „Pamiętnik Literacki” 1994, nr LXXXV, s. 116–117.

((Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Nike

Ty jesteś jak paryska Nike z Samotraki
o miłości nieuciszona!
Choć zabita, lecz biegniesz z zapalem jednakim
wyciągając odcięte ramiona...

Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Nike*, [w:] *też*, *Poezje*, Białystok 2017, s. 126.

((Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Miłość

Nie widziałam cię już od miesiąca.
I nic. Jestem może bledsza,

Trochę śpiąca, trochę bardziej milcząca,
Lecz widać można żyć bez powietrza.

Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Miłość*, [w:] *też*, *Poezje*, Białystok 2017, s. 90.

Słownik

aforyzm

(łac. *aphorismus*, gr. *aphorismós*) – sentencja; zwięzła, zazwyczaj jednozdaniowa wypowiedź, w błyskotliwy sposób wyrażająca prawdę filozoficzną

apostrofa

(gr. *apostrophê* – odwrócenie, zwrot) składniowa figura retoryczna, charakteryzująca się bezpośrednim zwrotem do osoby, bóstwa, idei, wydarzenia, pojęcia lub przedmiotu

bohater liryczny

postać przedstawiona w utworze lirycznym; w liryce pośredniej występuje jako „on”, o którym się opowiada, w liryce inwokacyjnej występuje jako „ty”, do którego adresowany jest monolog; zasadniczo różni się od podmiotu lirycznego

clerihew

humorystyczny czterowiec o tematyce biograficznej, charakteryzujący się świadomą niezdarnością rytmu oraz niewyrafinowaną pointą; twórcą formy był angielski pisarz Edmund Clerihew Bentley (1875–1956)

ekfrazja

(gr.) – tekst literacki lub jego fragment odnoszący się do dzieła sztuki; początkowo była tylko figurą retoryczną; później zaczęła funkcjonować jako gatunek literacki

epigramat

(gr. *epigramma* – napis, inskrypcja) w starożytności wierszowany napis na pomnikach, grobowcach; obecnie krótki utwór liryczny o żartobliwej treści i zaskakującej puencie

genologiczny

(gr. *génos* – pochodzenie, gatunek; *logia* – zbiór < *lógos* – myśl) – dziedzina poetyki zajmująca się badaniem rodzajów i gatunków literackich

haiku

(jap. *haiku*, *hokku*, *haikai* – żart) – gatunek poezji japońskiej w formie trzywersowych strof o treści komicznej

limeryk

(ang. *limerick*) – miniatura liryczna o określonej budowie pięciu wersów i układzie rymów aabba; w pierwszym wersie utworu wprowadzony zostaje bohater i miejsce akcji, drugim następuje zawiązanie akcji, trzecim i czwartym – kulminacja akcji, w ostatnim – zaskakujące rozwiązanie; nazwa pochodzi od nazwy miasta w Irlandii – Limerick

meander

wierszowany gatunek w formie fraszki lub epigramatu; składa się z kilku strof o ustalonych rymach abbaab

miniatura poetycka

maksymalnie zwięzły utwór poetycki

semantyczny

(gr. *sēmantikós* – ważny) – związany z semantyką, czyli działem językoznawstwa zajmującym się znaczeniem w języku

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Na podstawie zamieszczonych w galerii dzieł scharakteryzuj postaci mitologiczne oraz określ, w jaki sposób zostały ukazywane w dziełach plastycznych.

Polecenie 2

Wyjaśnij, w jaki sposób starożytny rzeźbiarz oddał dynamikę ruchu bogini Nike.

Polecenie 3

Porównaj dwa wybrane dzieła obrazujące postać Wenus. Wskaż podobieństwa i różnice w przedstawieniu bogini.

Polecenie 4

Rozstrzygnij, czy obraz Amedeo Modiglianiego mógłby stać się ilustracją wiersza *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Afrodyta w kąpiel z Erosem, rzymska kopia greckiej rzeźby

Źródło: Sailko [wikimedia commons], licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Nazwij środki wyrazu zastosowane w wierszu *Nike*. Określ rolę, jaką pełnią w poetyckiej miniaturze.

((**Maria Pawlikowska-Jasnorzewska**
Nike

Ty jesteś jak paryska Nike z Samotraki,
o miłości nieuciszona!
Choć zabita, lecz biegniesz z zapąłem jednakim
wyciągając odcięte ramiona...

Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Nike*, [w:] Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Poezje*, Białystok 2017, s. 126.

Ćwiczenie 2

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz: prawda czy fałsz.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Wiersz <i>Nike</i> można określić jako ekfrazę ze względu na opisane w nim dzieło sztuki.	P ☐	F ☐
Sformułowanie „o miłości nieuciszona nawiązuje do atrybutu bogini Nike”.	P ☐	F ☐
Bohaterka liryczna w wierszu <i>Nike</i> ulega ludzkim słabościom.	P ☐	F ☐
W wierszu zostaje uwydatniona niszcząca siła miłości	P ☐	F ☐

Ćwiczenie 3

Z wiersza *Nike* wypisz dwa sformułowania charakteryzujące bohaterkę liryczną, które zawierają zaskakujące zestawienia. Określ ich charakter i wyjaśnij, w jakim celu sformułowania zostały zastosowane w wierszu.

Ćwiczenie 4

Dokończ poprawnie zdanie. Najpierw wybierz odpowiedź, a następnie jej uzasadnienie.

Utrata miłości wiąże się w wierszu *Nike* z uczuciem...

☐ nadziei

☐ rezygnacji

...ponieważ nie można...

☐ unicestwić miłości.

☐ uniknąć miłości.

☐ przywrócić miłości.

Ćwiczenie 5

Który z cytatów zawiera sens tożsamy z przesłaniem wynikającym z wiersza *Nike*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

☐

„Jest taka miłość, która nie umiera, choć zakochani od siebie odejdą.”

(Jan Twardowski)

☐

„Bardzo często, aby móc odkryć, że jesteśmy zakochani, a może nawet stać się jednością, musi nadejść dzień rozłąki.”

(Marcel Proust)

☐

„Życie z kimś, kogo kochasz, może być bardziej puste niż życie całkowicie samemu, jeśli to, co kochasz, nie kocha cię.”

(Tennessee Williams)

☐

„Miłość sama w sobie jest nie do pojęcia, ale dzięki miłości możemy pojąć wszystko.”

(ks. Józef Tischner)

☐

„Nie ma alternatywy dla istot, które kochają i rozdzielają się – musisz rozpaczać lub zapomnieć.”

(Paul Valéry)

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, jaką rolę w kreacji bohaterki lirycznej wiersza *Miłość* odgrywa czas.

((Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Miłość

Nie widziałam cię już od miesiąca.
I nic. Jestem może bledsza,
trochę śpiąca, trochę bardziej milcząca,
lecz można żyć bez powietrza!

Źródło: Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Miłość*, [w:] tejże, *Poezje*, Białystok 2017, s. 90.

Ćwiczenie 7

Jakie emocje towarzyszą twoim zdaniem bohaterce lirycznej wiersza *Miłość*? Nazwij je i uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 8

Zapisz dwa zwroty frazeologiczne lub przysłowia z wyrazami „miłość” oraz „powietrze” – inne niż zwrot występujący w wierszu *Miłość*. Wyjaśnij ich znaczenie.

Zwrot frazeologiczny lub przysłowie	Znaczenie

Ćwiczenie 9

Sformułuj argumenty za i przeciw stwierdzeniu *Lecz widać można żyć bez powietrza*, biorąc pod uwagę jego metaforyczne znaczenie i kontekst utworu *Miłość*. Wpisz je w wyznaczone miejsca.

1. Argument popierający stwierdzenie

2. Argument przeciwny stwierdzeniu

Praca domowa

1. Porównaj sposoby kreacji podmiotu mówiącego w wierszach *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Podaj podobieństwa i różnice.
2. Zabierz głos w dyskusji, jak forma miniatury może wpłynąć na odbiór tekstu poetyckiego. W swojej wypowiedzi odwołaj się do poznanych wierszy Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Bohaterki liryczne wierszy *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wobec utraconego uczucia

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
 - 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
 - 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
 - 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
 - 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
 - 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
 - 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

7) stosuje zasady etyki wypowiedzi; wartościuje wypowiedzi językowe, stosując kryteria, np. prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Lektura obowiązkowa

33) wybrane wiersze następujących poetów: Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Kazimiera Iłakowiczówna, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Gajcy;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia sens przeczytanych wierszy *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej;
- bierze udział w rozmowie na temat miłości w życiu człowieka;
- wyjaśnia, jak postrzega bohaterki liryczne wierszy *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wobec utraconego uczucia;
- porównuje sposoby kreacji podmiotu mówiącego w wierszach *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel ustawia w widocznym miejscu rekwizyty: róże, świece, serca, figurkę amorka. Prosi, by uczniowie powiedzieli, z czym je kojarzą (miłość, pozytywne uczucia).
2. Nauczyciel rozdaje kartki z wierszami *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Prosi o ich odczytanie i skomentowanie sensu, który wyrażają. Uczniowie prezentują swoje odpowiedzi na forum klasy.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zapisuje na tablicy hasło *miłość*. Inicjuje rozmowę o istocie miłości w życiu człowieka. Prosi, żeby uczniowie sformułowali wskazówki, aby można było je zapisać na drogowskazach dotyczących postępowania (na przykład na szlaku wędrówki górskiej).
2. Nauczyciel przedstawia cel i temat zajęć. Następnie uczniowie indywidualnie zapoznają się z treściami w sekcji „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”. Chętna osoba przedstawia krótko informacje, które zapamiętała z przeczytanych materiałów.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi, by uczniowie indywidualnie zapoznali się z galerią zdjęć interaktywnych, a następnie podzielili się na dwie grupy. Jedna wykonuje polecenia 1 i 2, a druga 3 oraz 4. Nauczyciel weryfikuje poprawność odpowiedzi.

2. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się”. Ćwiczenia 1– 8 wykonują w kilkusobowych grupach. Przedstawiciel zespołu przedstawia rozwiązania po upływie określonego przez nauczyciela czasu.
3. Uczniowie czytają indywidualnie ćwiczenie nr 9 (sekcja „Sprawdź się”). Następnie łączą się w pary, potem w czwórki (metoda kuli śniegowej). Dyskutują na temat wyrażenia *Lecz widać można żyć bez powietrza*, biorąc pod uwagę jego metaforyczne znaczenie i kontekst całego wiersza *Miłość*. Zapisują swoje opinie. Po wykonaniu zadania nauczyciel prosi o przedstawienie wniosków i ewentualny komentarz.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
2. Dyskusję podsumowującą nauczyciel może rozpocząć od pytania związanego z tematem lekcji: Jak postrzegasz bohaterki liryczne wierszy *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wobec utraconego uczucia?

Praca domowa:

1. Porównaj sposoby kreacji podmiotu mówiącego w wierszach *Nike* i *Miłość* Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Wskaż podobieństwa i różnice.
2. Zabierz głos w dyskusji, jak forma miniatury może wpłynąć na odbiór tekstu poetyckiego. W swojej wypowiedzi odwołaj się do poznanych wierszy Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.

Materiały pomocnicze:

- Łukasz Tkaczuk, *Świat przedmiotów w międzywojennej poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*, Spotkania Humanistyczne 2014.
- Agnieszka Kluba, *Poetyka a światopogląd. O twórczości Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*, „Przestrzenie Teorii” 10, Poznań 2008.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.